

واکاوی پیامدهای درون و برون دانشگاهی بین‌المللی شدن دانشگاه‌های دولتی منتخب کشور^۱

*سیده طیبه موسوی امیری *عبدالرحیم نوه‌ابراهیم *حمیدرضا آراسته ***بیژن عبدالهی
* دکتری مدیریت آموزش عالی دانشکده مدیریت، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران
** استاد، دانشکده مدیریت دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران
*** دانشیار دانشکده مدیریت دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران
تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۸/۱۹ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۶/۲۰

چکیده

همزمان با پدیده‌ی جهانی شدن، ضرورت متحول شدن نهادهای آموزش عالی و تأکید بیشتر بر همکاری‌های بین‌المللی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی بیش از پیش به چشم می‌آید. در راستایی بررسی پیامدهای این پدیده در دانشگاه‌های ایران مطالعه‌ای با روش کیفی و با استفاده از رویکرد نظریه پردازی داده بنیاد صورت گرفته است. جامعه آماری پژوهش حاضر را خبرگان و مدیران ۱۸ دانشگاه دولتی منتخب کشور مشتمل بر: دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی، تربیت مدرس، خوارزمی، امیرکبیر، صنعتی شریف، علم و صنعت، علامه طباطبایی، خواجه نصیر، الزهراء، فردوسی مشهد، شیراز، اصفهان، تبریز، صنعتی اصفهان و علوم پایه زنجان، امام خمینی قزوین و جامعه المصطفی قم^۱ تشکیل دادند. که با استفاده از روش نمونه‌گزینی هدفمند در مجموع ۸۲ نفر به عنوان مشارکت‌کنندگان در پژوهش انتخاب شدند. داده‌ها به روش مصاحبه با روش هدایت کلیات و به صورت نیمه ساختار یافته گردآوری و به منظور تحلیل آن‌ها از نرم افزار MAXQDA استفاده شد. برای به دست آوردن اعتبار و روایی داده‌ها از دو روش بازبینی مشارکت‌کنندگان و مرور خبرگان در پژوهش استفاده شد. پدیده محوری مطالعه حاضر بین‌المللی شدن در راستای مأموریت‌گرایی دانشگاه‌های دولتی کشور بود. بین‌المللی شدن آموزش عالی، دارای پیامدهایی است که در دو حیطه داخل و خارج دانشگاه، قابل مطالعه و بررسی است. لذا پیامدهای آن در دو بعد درون دانشگاهی و برون دانشگاهی با توجه به شرایط علی، زمینه‌ای، شرایط مداخلگر و راهبردها؛ تدوین شده است. نتایج نشان داد که از تحلیل مصاحبه‌ها ۵۱ کد باز استخراج و با توجه به وجوه تشابه بین آنها ۲ مقوله اصلی و ۶ مؤلفه فرعی شناسایی شدند در نهایت الگوی پارادایمی ارائه شد.

واژه‌های کلیدی: دانشگاه، بین‌المللی شدن، پیامد، درون و برون دانشگاهی

نوع مقاله: پژوهشی

۱-مقدمه و بیان مساله

شده‌اند (موسوی امیری و همکاران، ۱۳۹۸). —روری بر تحولات آموزش عالی از ظهور اولین دانشگاه در قرن سیزدهم تا به امروز، نشان می‌دهد که آموزش عالی همواره نهادی پویا و متغیر بوده و همگام با تحولات و ساختارهای اجتماعی، فرهنگی و معرفتی تغییر کرده است. برخی از

دانشگاه‌ها یکی از مهمترین اجزای نظام آموزش و از کلیدی‌ترین نهادهای شکل‌دهی جهان گذشته و آینده تلقی می‌شوند. به دلیل دگرگونی‌های شدیدی که امروزه دنیای آموزش عالی را تحت تأثیر قرار داده، اهداف، برنامه‌ها و جهت‌گیری‌های دانشگاه‌ها بیش از پیش در کانون توجه واقع

^۱. مقاله مستخرج از رساله دکتری رشته مدیریت آموزش عالی دانشکده مدیریت دانشگاه خوارزمی تهران است

دانش‌های نوین، ارتقای منابع انسانی و توجه گسترده به ارتقای کیفی دانشگاه‌ها است (احمدی و همکاران، ۱۳۹۶). صاحب‌نظران مختلف، بین‌المللی‌شدن را از دیدگاه‌های متفاوت تعریف کرده‌اند (لی، ۲۰۱۶) که از آن میان، نایت بین‌المللی‌شدن در سطوح ملی، بخشی و نهادی را به عنوان فرایند یکپارچه‌سازی ابعاد بین‌المللی، بین‌فرهنگی و یا جهانی برای دستیابی به اهداف، کارکردها و ارائه آموزش عالی تعریف کرده است (یو، ۲۰۱۰). از سویی، بین‌المللی‌شدن توسط پیگیری اهداف دانشگاهی، سیاسی، اجتماعی/ فرهنگی و آرمان‌هایی مثل افزایش درک بین‌المللی، بهبود آموزش آزاد، پرهیز از کوتاه نظری در بورس تحصیلی و تحقیق، تحریک تفکر انتقادی و تقویت کیفیت تدریس و تحقیق هدایت می‌شود (دویت، ۲۰۱۵).

از طرفی نهاد دانشگاه در صورتی می‌تواند رسالت محیطی خود، تحت عنوان پاسخگویی بیرونی و مسئولیت اجتماعی، و همچنین نقش هدایت‌گری و جهت‌دهی خود در میان سایر نهادهای جامعه را به شکل مطلوب ایفا نماید که میرا از کاستی و ضعف در ارتباط با کارکردها و فرایندهای درونی خود باشد و علاوه بر آن، قادر باشد طی مکانیزمی اثربخش، به آسیب‌شناسی، اصلاح و بهبود مستمر کارکردها و فرایندهای درون‌دانشگاهی، در راستای ارتقای پاسخگویی بیرونی، اقدام نماید (نعمتی و موسوی، ۱۳۹۸) که این امر، را می‌توان در دانشگاه بصورت همکاری‌های علمی بین‌المللی ترویج و رونق بخشید. در این راستا، چون طی سال‌های اخیر بین‌المللی‌شدن یکی از مباحث مهم محافل دانشگاهی است گرایش به بین‌المللی‌شدن در دانشگاه‌های ایران نیز مورد توجه خاص وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و دانشگاه‌های کشور قرار گرفته است. بر این اساس پژوهش حاضر، این مهم را در ۱۸ دانشگاه دولتی منتخب وزارت علوم برای بین‌المللی‌شدن، مورد بررسی و مذاقه قرار خواهد داد.

امروزه بین‌المللی‌شدن به عنوان یک پدیده در حال رشد، همه‌جانبه‌های آموزش عالی را تحت تاثیر قرار داده و به

عوامل ایجاد تحول در نظام‌های آموزش عالی عبارتند از "جهانی‌شدن"^۲، "بومی‌شدن"^۳ و "بین‌المللی‌شدن"^۴ (قاسم پور دهاقانی و همکاران، ۱۳۹۰). به تعبیری دیگر، دگرگونی‌های فراوان و شتابان ناشی از پدیده جهانی‌شدن در عصر حاضر و به ویژه در عرصه‌های علوم و فناوری از یک سو، و تکیه بنیادین بر اقتصاد توسعه دانش‌محور از دیگر سو، موجب شده است تا آموزش عالی، بیشترین تأثیرات را از این تحولات پذیرا باشد و در عین حال، عمیق‌ترین تأثیرات را بر این روند داشته باشد (خراسانی و زمانی منش، ۱۳۹۱). بین‌المللی‌شدن ابزار توسعه است، بنابراین وقتی در فضای رقابتی بین‌المللی گام برداشته می‌شود، ارتقای سطح آموزش دانشگاه‌ها و به دنبال آن استانداردسازی سیستم‌های آموزش عالی، را در پی دارد. در سند چشم‌انداز کشور، ایران در سال ۱۴۰۴ در قالبی از تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل، برخوردار از دانش پیشرفته، توانا در تولید علم و فناوری و متکی بر سهم منابع انسانی و سرمایه اجتماعی به تصویر کشیده شده است (آراسته و همکاران، ۱۳۸۷).

یکی از مهمترین دغدغه‌ها و چالش‌هایی که دانشگاه‌های کشور با آن روبرو هستند نیاز به توسعه همکاری‌های علمی بین‌المللی و حرکت در مسیر رقابت جهانی است (نعمتی و موسوی، ۱۳۹۴) در واقع بین‌المللی‌شدن، پاسخی برنامه‌ریزی شده به پدیده جهانی‌شدن است، اما بین این دو مفهوم نیز از منظر حیطة کنترل، می‌توان تفاوت‌هایی قائل شد؛ چراکه جهانی‌شدن و اثرات آن، خارج از کنترل هر بازیگر یا مجموعه‌ای از بازیگران است، اما در بین‌المللی‌شدن، راهبردهایی برای جوامع و مؤسسات مطرح می‌شود که از پاسخ به تقاضاهای نشأت گرفته از تلاش برای جهانی‌شدن حاصل می‌گردند. به بیانی دیگر، بین‌المللی‌شدن آموزش عالی، به معنای آماده کردن افراد برای کار در یک جهان یکپارچه است (ویلکینز و هیومان، ۲۰۱۲). باید عنوان کرد که حضور در عرصه‌های آموزشی منطقه‌ای و جهانی، مستلزم توسعه

^۶. Le, F

^۷ Yu

^۸. de wit

^۲. Globalization

^۳ Localization

^۴ Internationalization

^۵. Wilkins & Huisman

قزوین، مد نظر قرار گرفته‌اند (سایت وزارت علوم، ۱۳۹۶). همچنین تأکید سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴، برنامه‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، نقشه جامع علمی کشور و برنامه راهبردی هر کدام از این دانشگاه‌های ۱۸ گانه بر اهمیت بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها و توسعه روابط علمی بین‌المللی سندی بر اهمیت بررسی این موضوع است. با عنایت به نکات مطروحه فوق و تبیین خلاء موجود برای انجام این پژوهش، هدف از مطالعه حاضر تدوین الگوی پیامدهای بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌های منتخب دولتی ایران از دو منظر عوامل (مؤلفه‌های) درون و برون‌دانشگاهی است که در این پژوهش، با بهره‌گیری از روش تحقیق کیفی پیگیری و اجرا شده است. لذا در این پژوهش تلاش شده به سؤال‌های زیر پاسخ داده شود: (۱) پیامدهای درون‌دانشگاهی بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌های دولتی منتخب کشور، کدام است؟ (۲) پیامدهای برون‌دانشگاهی بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌های دولتی منتخب کشور، کدام است؟

۲- مبانی نظری و پیشینه تحقیق

در حقیقت، واژه‌هایی نظیر جهانی‌شدن و بین‌المللی‌سازی غالباً برای تشریح و توضیح چگونگی تغییر ماهیت برخی از پدیده‌ها به کار برده می‌شود که در برخی از موارد ابهاماتی را ایجاد می‌کند. در رابطه با بین‌المللی‌سازی آموزش عالی نیز چنین ابهاماتی به وجود آمده است که نیازمند توضیح است چرا که همانند هر اقدام علمی دیگر تبیین موضوع می‌تواند ضمن برطرف کردن ابهامات، برنامه‌ریزی اثربخش را تسهیل کند. در رابطه با آموزش عالی از دو اصطلاح جهانی‌شدن آموزش عالی و بین‌المللی‌شدن آموزش عالی استفاده می‌شود که هر یک بار معنایی خاص خود را دارد که قطعاً بر هدف‌های مورد نظر اثر می‌گذارد. هنگامی که از جهانی‌شدن آموزش یاد می‌شود غالباً فرآیندی مورد نظر است که از طریق آن جهان ما به هم پیوسته و وابسته‌تر می‌شود چرا که جریان دانش، انسان‌ها، فرهنگ‌ها، ایده‌ها و تجارت، به واسطه جهانی‌شدن افزایش می‌یابد. از سوی دیگر در مواردی که بر بین‌المللی‌سازی آموزش عالی تأکید می‌شود برنامه‌ها و سیاست‌های خاص اتخاذ شده توسط دولت‌ها، سیستم‌های

اصطلاحی گسترده و شایع تبدیل شده است (اگرون و پولاک؛ ۲۰۱۱) و در اغلب موسسات جهانی در بیانیه مأموریت و راهبردهای موسسه‌ای متجلی شده است (نایت؛ ۲۰۱۱). احمدی و همکارانش (۱۳۹۶) و نکوزاد و قورچیان (۱۳۹۵) به این نتیجه دست یافتند که این امر، بدون شک، مستلزم تأکید بر رویکرد بین‌المللی‌شدن و گسترش همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌ها خواهد بود (نکوزاد و قورچیان، ۱۳۹۵). لذا این مأموریت، سیاستی است که طی سال‌های اخیر، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای دانشگاه‌های کشور، مورد تأکید قرار داده (سایت وزارت علوم، ۱۳۹۶) که در این راستا، ۱۸ دانشگاه منتخب وزارت علوم هم در پی آن هستند تا یکی از مأموریت‌های اساسی خود را بین‌المللی‌شدن و حرکت منسجم و هدفمند در این مسیر، تعریف نمایند.

با عنایت به ضرورت، جایگاه و گسترش روند بین‌المللی‌شدن در نظام آموزش عالی کشورها (آلتباخ؛ ۲۰۱۸^۱، ۲۰۰۹)، و با توجه به جهت‌گیری کلان کشور به ویژه در حوزه آموزش عالی در راستای توسعه همکاری‌های بین‌المللی با دانشگاه‌ها و موسسات پژوهشی معتبر جهانی، نیاز است تا عمده دانشگاه‌های کشور مشتمل بر ۱۸ دانشگاه منتخب دولتی که واجد کارکردهای ملی و کلان هستند، مأموریت‌های خود را در راستای توسعه همکاری‌های علمی بین‌المللی با مراکز آموزش عالی، پژوهشی و فناوری معتبر جهانی تعریف کنند و از این طریق، کیفیت عملکرد و خروجی‌های خود را بر اساس استانداردهای جهانی ارتقا بخشیده و موجبات بهبود رتبه علمی خویش و سپس نظام آموزش عالی کشور را در سطوح منطقه‌ای و جهانی فراهم نمایند. این ۱۶ دانشگاه که در حقیقت دانشگاه‌های تراز اول و دوم کشور هستند (که تا کنون با این انسجام مورد مطالعه قرار نگرفته بودند) عبارتند از: دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی، تربیت مدرس، خوارزمی، امیرکبیر، صنعتی شریف، علم و صنعت، علامه طباطبایی، خواجه نصیر، الزهراء، فردوسی مشهد، شیراز، اصفهان، تبریز، صنعتی اصفهان و علوم پایه زنجان که به عنوان دانشگاه‌های کاندید برای بین‌المللی‌شدن در ایران به اضافه ۲ دانشگاه جامعه‌المصطفی و دانشگاه بین‌المللی امام خمینی

^۱ . Altbach, P.

^۹ Egron- polak

^۱ knight

به تبادل افراد و عقاید برمی‌گردد در حالی که جهانی‌سازی اصولاً به ساختارها، تولید و اشاعه خدمات برمی‌گردد.

در ادامه، حرکت در مسیر بین‌المللی شدن آموزش عالی، مستلزم درک و پذیرش مجموعه‌ای از پیش‌نیازهای فکری و ذهنی است. به عنوان مثال، پذیرش این واقعیت که می‌بایست میان فرهنگ‌های مختلف یک گفت‌وگو مشترک ایجاد گردد و این گفت‌وگو جز با احترام متقابل بین فرهنگ‌ها شکل نخواهد گرفت (فتحی واجارگاه و همکاران، ۱۳۹۱). شکل‌گیری چنین گفت‌وگویی همچنین نیازمند در پیش گرفتن رویکردی انعطاف‌پذیر برای مواجهه با چالش‌ها و مسائل پیش‌رو خواهد بود. از دیگر پیش‌نیازها، می‌توان به زیرساخت‌های مورد نیاز برای بین‌المللی شدن آموزش عالی اشاره نمود. برای مثال، ارتقای سطح زبان انگلیسی میان اعضای هیأت علمی و دانشجویان یکی از این موارد است. چرا که مهارت تعاملات نوشتاری و گفتاری به زبان انگلیسی نقش کلیدی در برگزاری و موفقیت دوره‌های بین‌المللی و برنامه‌های تبادل دانشجویی ایفا می‌کند. یکی دیگر از الزامات موفقیت و افزایش برنامه‌های بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها، ایجاد و توسعه اتاق‌های آکادمیک مشترک میان کشورها است (فورچیان و نکوزاد، ۱۳۹۴، بازرگان، ۱۳۸۶). شرایط کنونی جهانی در حوزه آموزش عالی توجه به شاخص‌های کیفی جامع‌تری را برای بهبود اجتناب ناپذیر ساخته است؛ به عبارت دیگر، چنانچه دانشگاه بخواهد در عصر جهانی شدن به خوبی عمل کند، توجه بیشتر به محورهای چون محتوای درسی، توانمندی استادان، روش‌های تدریس، ارشیابی پیشرفت تحصیلی، منابع علمی و فضای فیزیکی دانشگاه‌ها با نگاهی بین‌المللی ضروری است (آراسته و همکاران، ۱۳۸۷). مدل‌های زیادی در ارتباط با بین‌المللی شدن در دنیا مطرح شده‌اند اعم از مدل نایت (۱۹۹۴)، مدل واندی (۱۹۹۶)، مدل دوویت (۲۰۰۲)، مدل کیانگ (۲۰۰۳)، ساندرسون (۲۰۰۸)، وندی (۲۰۱۵)، مارکز و همکاران (۲۰۱۱)، ژوو (۲۰۱۶) و... که در ادامه به یکی از مطرح‌ترین آنها پرداخته شده است.

❖ مدل چرخه بین‌المللی‌سازی نایت (۱۹۹۴)

این مدل به عنوان چرخه مداوم دانشگاه‌ها که در این مطالعه بررسی می‌شود، در شکل زیر ارائه شده است.

دانشگاهی، مؤسسات و حتی گروه‌ها به صورت انفرادی برای هماهنگ شدن با پدیده جهانی شدن مورد توجه قرار می‌گیرد (دونا و مانتری، ۲۰۱۰)؛ طبق نظر نایت (۱۹۹۹) جهانی شدن و بین‌المللی شدن مفاهیم فوق العاده به هم مرتبطی هستند و بین‌المللی شدن آموزش عالی می‌تواند به عنوان پاسخ فعلانه به تسهیل جهانی شدن تعریف شود. به زعم موری (۲۰۰۰) این دو مفهوم وجه مشترکی دارند که عبارت از توسعه مهارت‌های میان فرهنگی است و برای توصیف اهداف و فرآیندهای آموزشی که دانشجویان را جهت روبرو شدن با واقعیت‌های دنیای به هم پیوسته آماده می‌کند؛ درک آنها را از فرهنگ، نظام‌های مذهبی و سیاسی خودی و سایرین افزایش می‌دهد، به آن‌ها دیدگاهی کل نگر از دنیا و نقش کشورشان در آن می‌دهد و مهارت‌های لازم تصمیم‌گیری و حل مسایل دنیای معاصر را در آن‌ها پرورش می‌دهد، از این‌رو این دو مفهوم به طور جایگزین به کار برده می‌شوند.

علی‌رغم این که بین‌المللی کردن به روابط میان ملت‌ها و دولت‌ها، در حالی که برای سنت‌ها و تفاوت‌هایشان احترام قائل است برمی‌گردد، جهانی‌سازی تمایلی به احترام گذاشتن به تفاوت‌ها و مرزها ندارد، در این معنی بین‌المللی کردن می‌تواند به عنوان مکمل یا جبران کننده تمایلات جهانی‌سازی باشد، چرا که موجب مقاومت در مقابل عدم ملی‌گرایی و همگن‌سازی می‌شود. بین‌المللی کردن نباید به وسیله استانداردها و ارزش‌های حاکم بر اقتصادها و سیاست‌های قدرتمند هدایت شود، بلکه باید در صدد برداشتن این محوریت و شناسایی سایر فرهنگ‌ها و تعامل آن‌ها با یکدیگر شود. واژه جهانی‌سازی دلالت بر استاندارد سازی در میان فرهنگ‌ها دارد و عموماً به فرآیند و نتایج فوری و آنی ارتباطات در سراسر دنیا که احتمالاً به واسطه فناوری جدید ایجاد می‌شود برمی‌گردد. فناوری می‌تواند بزرگترین نیروی منفرد برای تغییر در آموزش عالی باشد و بزرگترین تأثیراتش را در اشاعه یادگیری می‌گذارد. فناوری در حال تغییر شکل تدریس، تعلیم و تربیت، دگرگون‌سازی یادگیری تجارب و ایجاد تغییرات سازمانی است. در نتیجه میزان دانش و دسترسی به دانش، رشد انفجاری و افزایش به هم وابستگی دنیای مالی و نظام‌های اقتصادی را تجربه کرده است. از منظری می‌توان گفت که بین‌المللی شدن

۲۰۰۳ میلادی توسط جین نایت انجام داد مجموع شاخص‌های بین‌المللی شدن را بر حسب میزان اهمیت به شرح زیر شناسایی و اولویت‌گذاری کرده است (نایت، ۲۰۰۳).

جدول ۱. شاخص‌های بین‌المللی شدن به زعم نایت، ۲۰۰۳

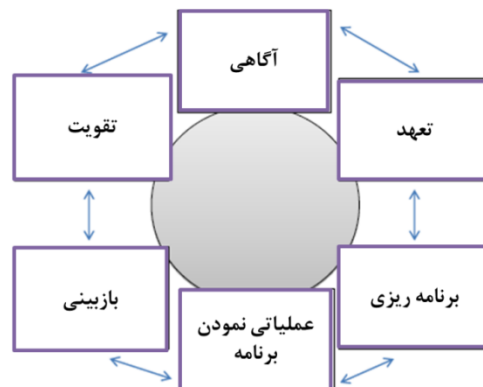
مجموع شاخص‌های بین‌المللی شدن به زعم نایت، ۲۰۰۳	
۱	جابجایی و تبادل استاد و دانشجو
۲	همکاری‌های آموزشی و پژوهشی
۳	توجه به استانداردها و کیفیت خدمات دانشگاهی
۴	انجام طرح‌های پژوهشی
۵	همکاری و مساعدت به سایر موسسات آموزش عالی
۶	توسعه سرفصل‌ها و مفاد آموزشی
۷	توسعه فهم بین فرهنگی و بین‌المللی
۸	ارتقای مرتبه و جایگاه موسسه
۹	تنوع منابع تأمین استاد و دانشجو
۱۰	مسائل و یکپارچگی منطقه‌ای
۱۱	جذب دانشجوی بین‌المللی
۱۲	تنوع بخشیدن به منابع درآمدزا

اتحادیه بین‌المللی دانشگاه‌ها شاخص‌های بین‌المللی شدن را در سه بخش به شرح زیر دسته‌بندی کرده است.

جدول ۲. اولویت‌بندی شاخص‌های بین‌المللی شدن

نایت، ۲۰۰۳

اهمیت	جابجایی دانشجویان
درجه اول	تقویت همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی
اهمیت درجه دوم	جابجایی اعضای هیأت علمی
	تدوین سرفصل‌های آموزشی بین‌المللی
	انجام پروژه‌های بین‌المللی
اهمیت درجه سوم	برگزاری دوره‌های مشترک دانشگاهی
	توسعه‌ی برنامه‌های مشترک
	تأسیس شعب در خارج از کشور
	داشتن رویکرد تجاری به صادرات و واردات خدمات آموزشی
	تعریف فعالیت‌های فوق برنامه برای دانشجویان بین‌المللی

شکل ۱. فرایند و چرخه بین‌المللی شدن آموزش عالی

(نایت، ۱۹۹۴)

نایت (۱۹۹۴) فرایند بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها را در قالب یک چرخه بین‌المللی شدن، به صورت زیر بیان می‌کند:

۱: آگاهی ارکان اصلی دانشگاه (ایجاد آگاهی در استادان، دانشجویان، کارکنان و مدیران درباره اهمیت و منافع بین‌المللی شدن دانشگاه) و همچنین، جامعه، از اهداف و مزایا و ضرورت آن

۲: ایجاد تعهد در استادان، دانشجویان، کارکنان و مدیران دانشگاهی

۳: برنامه‌ریزی و اتخاذ استراتژی جامع در مورد بین‌المللی شدن بر اساس نیازها، اهداف و انتظارات

۴: عملیاتی کردن فعالیت‌ها از طریق اجرای استراتژی‌های بین‌المللی شدن از ابعاد مختلف

۵: ارزیابی مستمر به منظور ارتقای کیفیت فرایند بین‌المللی شدن

۶: تقویت انگیزه ذی نفعان و مشارکت‌کنندگان (کارکنان، استادان و دانشجویان) در اقدامات و فعالیت‌های بین‌المللی شدن دانشگاه. نکته قابل توجه در این چرخه استمرار و تأثیر متقابل فعالیت‌ها به صورت دو سویه است.

۳- شاخص‌های بین‌المللی شدن:

اتحادیه بین‌المللی دانشگاه‌ها (IAU) یکی از مهمترین مراکز رصد بین‌المللی شدن آموزش عالی است که از سال ۱۹۵۰ فعالیت خود را آغاز کرده است. این مراکز طی نخستین صدی که در سال

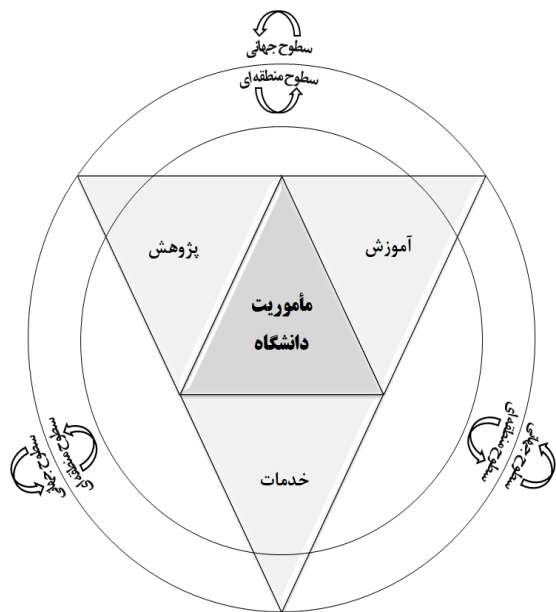
مطالعه با هدف بررسی وضعیت موجود و مطلوب بین‌المللی شدن دانشگاه تهران از دیدگاه صاحب نظران این حوزه به تحلیل وضعیت فوق پرداختند. این پژوهش با توجه به هدف از نوع کاربردی و با توجه به نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی و از نوع پیمایشی بود که در بین ۴۸ نفر از صاحب‌نظران دانشگاه تهران قرار داده شد. نتایج پژوهش فوق نشان داد که وضعیت موجود بین‌المللی شدن دانشگاه تهران از دیدگاه صاحب‌نظران پیرامون هدف‌های ششگانه بین‌المللی شدن یعنی ایجاد صلاحیت‌های بین‌المللی و بین‌فرهنگی در دانشجویان (به عنوان شهروند جهانی)، بهبود کیفیت آموزش، بقای دانشگاه در عرصه رقابت جهانی، ارائه خدمات به جامعه، تامین منابع مالی جدید و افزایش شهرت دانشگاه در سطح نسبتاً مطلوب قرار دارد. پیرامون وضعیت موجود فعالیت‌های بین‌المللی شدن دانشگاه تهران، نتایج حاکی از آن است که مولفه‌های مربوط به آگاهی، تعهد، برنامه‌ریزی، عملیاتی کردن برنامه‌ها، تقویت و بازبینی از دیدگاه صاحب نظران در سطح نسبتاً مطلوب ارزیابی شده است. در نهایت نتایج پژوهش حاکی از آن است که بین وضعیت موجود و مطلوب بین‌المللی شدن دانشگاه تهران فاصله معناداری وجود دارد. از جمله پژوهش‌های که در خارج از کشور صورت گرفته می‌توان به مطالعه ای بیرام^۱ (۲۰۱۸) اشاره کرد. ایشان در مقاله خود با عنوان "بین‌المللی شدن در آموزش عالی - افق بین‌المللی پیش رو"، به اهمیت بین‌المللی کردن آموزش عالی استدلال می‌کند. این مقاله یک اکتشاف مفهومی و فرارشته ای است. در این پژوهش قبل از توضیح مفهوم بین‌المللی بودن، برخی از مفهوم سازی‌ها و تعاریف بین‌المللی سازی را تحلیل می‌کند. همچنین دارای ابعاد متنوعی است که از جمله این ابعاد بعد اخلاقی است که نویسنده استدلال می‌کند بین‌المللی شدن دارای بعد اخلاقی هم باید باشد و باید پایه ارزش‌های هنجاری برای فرایندهای بین‌المللی را فراهم شود. همچنین، هانتین و^۵ (۲۰۲۰) مطالعه تحت عنوان سه بعد از بین‌المللی آموزش عالی "برون‌گرا" را انجام داده است. این مقاله رویکرد فعلی چین در استفاده از آموزش عالی بین‌المللی از ابعاد بیرونی جهت ارتقاء وضعیت فعلی و تصویر

با مرور مختصری از مبانی نظری می‌توان به این نتیجه رسید که تحقیقات زیادی در این زمینه صورت گرفته است. ولی آیا این تحقیقات توانسته‌اند مدلی جامع برای بستر و کانتکس ایران اسلامی ارائه دهند؟ از جمله تحقیقاتی مشابه‌ای که در داخل کشور صورت پذیرفته است: موسوی و همکاران (۱۳۹۹)، در پژوهشی تحت عنوان راهبردهای سه‌گانه بین‌المللی شدن دانشگاه‌های منتخب دولتی ایران این مطالعه از نوع پژوهش‌های کیفی بوده که با استفاده از رویکرد نظریه‌پردازی داده‌بنیاد انجام شد، در این پژوهش به راهبردهای سه‌گانه آموزش، پژوهش و خدمات دانشگاهی به عنوان سه راهبرد اصلی برای دانشگاه در مسیر بین‌المللی شدن توجه عمیقی شده است. فشالنج و بازرگان^۲ (۱۳۹۲) در پژوهشی تحت عنوان چگونگی بین‌المللی شدن یک دانشگاه در کارکردهای آموزش، پژوهش و خدمات: به بررسی وضعیت بین‌المللی شدن یک دانشگاه در کارکردهای مزبور پرداختند. همچنین می‌توان به پژوهش زمانی منش و همکارانش (۱۳۹۱) استناد کرد که به روش پژوهش کیفی بوده و ده خبره دانشگاهی به صورت هدفمند و شبکه‌ای انتخاب و از طریق مصاحبه‌های عمیق، کدها، مفاهیم و مقوله‌های دانشگاه بین‌المللی اسلامی با روش تحلیل تم شناسایی شدند. نتایج مستخرج از پژوهش نشان‌دهنده آن بود که بر اساس میزان تشابه مفهومی کدها، ۶۶ کد استخراج و با توجه به وجه اشتراک آنها در قالب ۱۲ مفهوم و دو مقوله اصلی دسته بندی شدند، همچنین می‌توان به پژوهش احمدی و همکارانش (۱۳۹۶) اشاره داشت. وی در پژوهشی با عنوان نقش متقابل رتبه‌بندی دانشگاه‌ها و بین‌المللی سازی آموزش با روش مروری و بهینه کاوی گسترده در سطح رتبه‌بندی جهانی بوده است و به پایگاه‌های معتبر رتبه‌بندی جهانی از جمله: دانشگاه شانگهای جیاتوتانگ، نشریه آموزش عالی تایمز، وبومتریک یا وبسنجی، کیواس و پایگاه اطلاعاتی جهان اسلام استناد داشته است. یافته‌های پژوهش فوق حاکی از این است که رتبه‌بندی دانشگاه‌ها بر اساس ترکیبی از معیارها و شاخص‌های عملکرد انجام می‌شود. در ادامه پژوهش اسماعیل‌نیا و آراسته (۱۳۹۵) قابل ذکر است که در این

^۱ Wu, H. .

^۲ . Wen, Z. H. U., & Hu, Z. H. A. N. G

که برای ارتقاء دانشگاه‌ها در سطح بین‌المللی و ایجاد رقابت در دانشگاه‌های روسیه می‌بایست دستاوردهای علمی، نوآوری‌ها و فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه تقویت شود. دانشگاه‌های روسیه به منظور ارتقا سطح خود در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی لازم است به عواملی از جمله بهبود سرمایه فکری دانشگاه، جذب دانشمندان و اساتید برجسته، حمایت از دانشجویان جوان، ارتقاء سطح تحقیقات و نوآوری در سطح بین‌المللی و در نهایت ایجاد مشوق‌های لازم برای بهبود عملکرد اساتید و پژوهشگران توجه نماید (رودینوف و رودسکایا، ۲۰۱۴). خورسندی طاسکوه^۱ (۲۰۱۴)، در پژوهشی با عنوان تحلیل انتقادی سیاست بین‌المللی شدن در دانشگاه‌های اوتاریو غربی، با بررسی دو گفتمان پیشران بین‌المللی شدن (لیبرال دانشگاهی و نتولیبرال ایزاری) نشان داد بین برداشت‌ها و نگرش‌های درباره معانی، اصول و دستورالعمل‌های بین‌المللی شدن تفاوت‌های معناداری وجود دارد و طرح‌های آکادمیک نیازمند هارمونی و توازن پویا میان دو گفتمان ارزشی معرفی شده هستند. مرتفع نمودن این نیاز برای ابقای توازن در بازار جهانی، بین‌المللی شدن و تقویت آکادمیک و ارزش‌های بشردوستانه و ارکان آموزش عالی ضروری است (خورسندی طاسکوه، ۲۰۱۴).

شکل ۲. مدل مفهومی اولیه پژوهش

۴- روش پژوهش

با توجه به این که هدف این پژوهش ارائه الگوی مفهومی برای پیامدهای بین‌المللی شدن در دانشگاه‌های منتخب

و چالش‌های موجود در پاسخ به این رویکرد را بررسی می‌کند. این سه بعد اصلی رویکرد کنونی چین از جمله دیپلماسی فرهنگی این کشور بر اساس همکاری آموزش عالی چین و خارج (یعنی برنامه مؤسسه کنفوسیوس)، کمک‌های بین‌المللی در توسعه آموزش عالی و استخدام دانشجویان بین‌المللی در سطح آموزش عالی بررسی می‌شود. چارچوب نظری براساس تئوری‌های نومارکسیستی مدل پیرامونی مرکز و سیستم جهانی توسعه یافته است. از مفاهیم "قدرت نرم" و دیپلماسی عمومی، استدلال نایت "دیپلماسی دانش" و استدلال‌های هو در مورد گفتگوی تمدنی مبتنی بر HE استفاده شده است. در این مقاله برنامه‌های استراتژیک چین مربوط به بین‌المللی آموزش عالی آن و همچنین ادبیات دانشگاهی و غیر آکادمیک مربوط به سه بعد اصلی رویکرد فعلی آن بررسی و تحلیل شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که تنش‌ها هنوز بین اهداف چین و واقعیت وجود دارد. در نهایت پیشنهاد می‌کند که رویکرد فعلی چین باید ارزیابی و جدی انجام شود. وون و هیوو^۱ (۲۰۱۷) در پژوهشی تحت عنوان بررسی سیاست بین‌المللی شدن در آموزش عالی چین؛ "طرح ملی برای اصلاحات و توسعه متوسط و بلند مدت آموزشی (۲۰-۲۰۱۰-۲۰۲۰)" را روشن می‌سازد که بین‌المللی شدن یک استراتژی توسعه بلند مدت آموزش عالی است و سیاست کلان یک شرط ضروری برای حمایت از بین‌المللی شدن آموزش عالی است. همچنین در ادامه مطرح کرده اند که سیاست بین‌المللی سازی شامل چهار جنبه است: تحصیل در خارج از کشور، دانشجویان خارجی، آموزش تعاونی‌های چینی و خارجی، تبادل و همکاری بین‌المللی. بر اساس سیاست مبارزه، تجزیه و تحلیل و ارزیابی، پیدا کردن آن سیاست نقش تعیین‌کننده‌ای در بین‌المللی شدن آموزش عالی و بعضی از سیاست‌ها حتی قالب را نیز از بین می‌برد. سیاست‌های چندگانه بین‌المللی شدن آموزش عالی را تسهیل می‌کنند. در نهایت اولویت اصلی را این می‌دانند که با بررسی سیاست بین‌المللی آموزش عالی و بهبود سیستم پشتیبانی آن، نقش اصلی را سیاست هر کشور و سیاست‌های حاکم بر نظام آموزش عالی بازی کند. در مطالعه ای که به وسیله رودینوف و رودسکایا (۲۰۱۴) با استفاده از روش تحلیل کمی در دانشگاه‌های روسیه به انجام رسیده است این نتیجه به دست آمد

^۱ . Khorsandi Taskoh,

^۱ . Byram, M

^۱ . Rodinov & Rudskaia

راهبرد روش نمونه‌گزینی هدفمند استفاده شد. با استفاده از روش نمونه‌گزینی هدفمند آن دسته از خبره‌گان که بنا به شناخت و قضاوت محقق، دارای مطالعات و سوابق مرتبط در زمینه موضوع مورد مطالعه هستند برای مصاحبه انتخاب شدند. در این رابطه با ۸۲ نفر از خبره‌گان، رؤسا و مدیران ۱۸ دانشگاه منتخب دولتی مصاحبه صورت گرفته است. ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش مصاحبه بود. برای این منظور با افراد گروه نمونه با استفاده از روش مصاحبه نیمه-ساختاریافته مصاحبه شد. در ابتدای هر مصاحبه با ارائه توضیحات مفصل‌تر ابهامات احتمالی موجود در ذهن شرکت‌کنندگان برطرف و سپس مصاحبه آغاز می‌شد. مدت زمان هر مصاحبه در حدود ۴۵ تا ۱ ساعت و ۳۰ دقیقه بود. برای به دست آوردن اعتبار و روایی داده‌ها از روش بازبینی مشارکت‌کنندگان و مرور خبرگان (انعکاس پذیری پژوهشگر) و ده معیار مقبولیت اشتراک و کوربن در پژوهش استفاده شد. در این راستا برخی از مشارکت‌کنندگان، مقوله‌های به دست آمده را بازبینی کرده و نظر خود را درباره آنها مجدد بیان کردند. به موازات در این مراحل هم از برخی مشارکت‌کنندگان در تحلیل و تفسیر داده‌ها با کمک ده معیار مقبولیت کمک گرفته شد که در ادامه جدول آن ارائه شده است.

دولتی کشور است، برای انجام عملیات پژوهش و تجزیه و تحلیل داده‌ها از رویکرد پژوهش کیفی و روش نظریه پردازی داده بنیاد از نوع اشتروس و کوربین استفاده شد. نظریه پردازی داده بنیاد یک روش پژوهش استقرایی است که به پژوهشگران در حوزه‌های موضوعی گوناگون امکان می‌دهد تا به جای اتکا به نظریه‌های موجود، خود به تدوین نظریه از طریق تجزیه و تحلیل مقایسه‌ای مشاهده‌ها اقدام کنند. نظریه حاصل از اجرای چنین روشی پژوهشی، نظریه‌ای فرایندی است که با استفاده از شیوه‌های منظم گردآوری داده‌ها، به تشخیص مقوله‌ها، مضمون‌ها و برقراری رابطه میان این مقوله‌ها پرداخته و نظریه‌ای برای تبیین یک فرایند عرضه می‌شود (استراوس و کوربین، ۲۰۰۸). جامعه آماری پژوهش حاضر را "خبره‌گان، رؤسا و مدیران ۱۸ دانشگاه منتخب دولتی کشور" تشکیل دادند. منظور از خبره‌گان در این مطالعه، آن دسته از اساتید یا اعضای هیأت علمی و مدیران دفاتر همکاری‌های علمی-بین‌المللی و معاونت‌های دانشگاه می‌باشند که دارای مطالعات و سوابقی از قبیل انجام پایان‌نامه، طرح پژوهشی، ارائه مقاله، تألیف و ترجمه کتاب در زمینه بین‌المللی شدن دانشگاه هستند. به طور کلی مشخصه اصلی و متمایز افراد در گروه خبره، دارا بودن سابقه فعالیت علمی و یا عملی و در ارتباط با موضوع پژوهش حاضر بوده است. برای انتخاب گروه نمونه از

جدول ۳. ده معیار مقبولیت اشتراک و کوربن

ردیف	ده معیار مقبولیت
۱	تناسب: آیا یافته‌های پژوهش حاضر با تجارب متخصصان حوزه مورد مطالعه و مشارکت‌کنندگان سازگاری و همخوانی دارد؟
۲	کاربردی بودن یا مفید بودن یافته‌ها: یافته‌های تحقیق می‌بایست بینش جدیدی را فراهم ساخته و کاربردی باشد
۳	مفاهیم: یافته‌های پژوهش باید مفهوم پردازی مناسبی داشته باشد
۴	زمینه مفاهیم: یافته‌هایی که بستر و زمینه‌ای ندارند، ناقص‌اند. بدون زمینه مشخص، خواننده نمی‌تواند علت رخ دادن وقایع را درک کند.
۵	منطق: خطوط داستان جریان منطقی را ترسیم کنند
۶	عمق: تشریح مفصل و مبسوط جزئیات به یافته‌های پژوهش غنا می‌بخشد
۷	انحراف: آیا نتایج و یافته‌های پژوهش حاضر، ممکن است دچار انحراف از واقعیت شده باشند
۸	بداعت: آیا پژوهش حرف جدیدی برای گفتن دارد یا همان ایده‌های کهنه را در پوششی نو مطرح کرده است
۹	حساسیت: که آیا پژوهشگر نسبت به موضوع تحقیق، مشارکت‌کنندگان و یافته‌های آن حساس بوده و آنها را جدی گرفته است؟
۱۰	استناد به یاد نوشت‌ها: آیا پژوهشگر توانسته است در فرایند پژوهش، به شکل مطلوبی به یادداشت‌ها استناد نماید.

^۲ . semi structure interview

^۱

^۱ . Strauss & Corbin

^۹

^۲ . Purposive Sampling

^۰

۵- یافته‌های پژوهش

(۱) پیامدهای درون دانشگاهی بین‌المللی شدن دانشگاه‌های دولتی منتخب کشور، کدام است؟ برای پاسخگویی به این سؤال داده‌های کیفی جمع‌آوری شده از طریق مصاحبه بر اساس روند نظریه‌پردازی داده بنیاد تجزیه و تحلیل شدند. به منظور تحلیل داده‌ها، بر طبق طرح نظام‌دار نظریه زمینه‌ای، سه نوع کدگذاری شامل کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی انجام شد. در کدگذاری باز، پس از خواندن متن هر مصاحبه، جمله‌ها استخراج و به صورت کدهایی ثبت گردید (استراوس و کوربین^۲؛ ۲۰۰۸). سپس کدهای ایجاد شده بر اساس وجوه اشتراک و شباهت‌هایی که با هم داشتند در یک دسته یا مقوله قرار گرفتند. دسته‌بندی‌ها به گونه‌ای بود که اجزای تشکیل‌دهنده هر مقوله با یکدیگر حتی‌المقدور هماهنگ، اما با عناصر

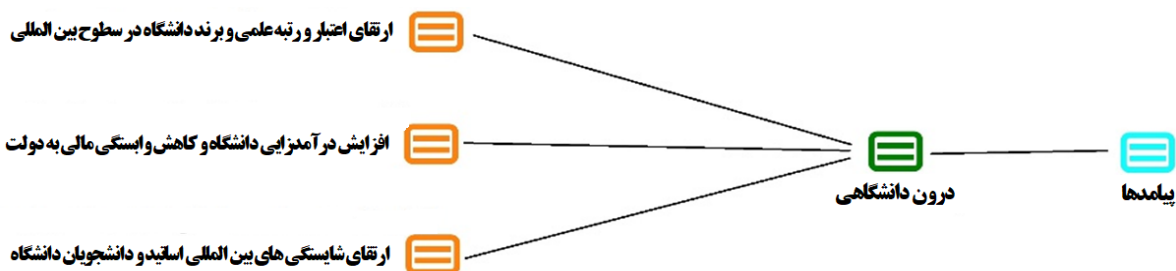
تشکیل‌دهنده مقوله‌های دیگر متفاوت باشند. در جدول‌های ۴ و ۵ کدهای باز، مقوله‌های فرعی و مقوله‌های مربوط به پیامدهای درون و برون دانشگاهی مربوط ارائه شده است. پیامدها نتیجه کنش (اعمال) و واکنش (عکس‌العمل‌ها) شرایطی است که در خصوص پدیده وجود دارد. اگر راهبردهای بین‌المللی شدن دانشگاه در ست به کار برده شود باعث بهبود و وضعیت بین‌المللی شدن در دانشگاه‌های دولتی خواهد شد، و در نهایت ارتقای اعتبار و رتبه علمی و برند دانشگاه در سطوح بین‌المللی، افزایش درآمدزایی دانشگاه و کاهش وابستگی مالی به دولت، ارتقای شایستگی‌های بین‌المللی اساتید و دانشجویان دانشگاه را در پی خواهد شد. در این بخش از پژوهش پیامدهای درون دانشگاهی به دست آمده در جدول ۴ نشان داده شده است. این پیامدها در سه مؤلفه فرعی و ۱۸ کد باز در جدول ذیل شناسایی شد.

جدول ۴. کدهای باز و مقوله‌های مربوط به پیامدها (درون دانشگاهی)

متغیر	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	کدهای باز	فرآیندی
پیامدها	درون دانشگاهی	ارتقای اعتبار و رتبه علمی و برند دانشگاه در سطوح بین‌المللی	از توانمندی‌های خود در دنیا پرزنت خوب داشته باشیم	۱۱ کدباز
			توانمندی‌های خود را به گوش دنیا برسانیم	
			برندسازی برخی از رشته‌ها و جذب استاد و دانشجوی خارجی برای حفظ و ارتقای برند	
			با انجام پژوهش‌های یونیک و کمک به برندینگ دانشگاه	
			دعوت از اساتید به نام دنیا برای ورکشاپ‌ها کوتاه مدت و کمک به برندینگ دانشگاه	
			برگزاری ایونت‌های بین‌الملل با افراد سرشناس و کمک به برندینگ کردن دانشگاه داخل	
			اطلاع‌رسانی برون‌سازمانی به منظور معرفی توانمندی‌های آموزشی و پژوهشی دانشگاه برای جذب دانشجویان خارجی از طریق شرکت در نمایشگاه‌های بین‌المللی	
			تبلیغ مفید و جذاب از طریق سایت‌ها	
			تاسیس دبیرخانه ارتباط با امور ایرانیان خارج از کشور	
			به روز رسانی سایت واحد و دفاتر بین‌الملل دانشگاه‌ها، چاپ بورشور، کاتالوگ و فیلم‌های تبلیغاتی	
۳ کدباز	افزایش درآمدزایی دانشگاه و کاهش وابستگی مالی به دولت	جذب منابع مالی خارجی از طریق توسعه همکاری‌های بین‌المللی	۳ کدباز	
		جذب گرنت‌های بین‌المللی		
		بستن قراردادهای با گردش مالی بالای دانشگاه در سطوح بین‌المللی		
۴ کدباز	ارتقای شایستگی‌های بین‌المللی اساتید و دانشجویان دانشگاه	تقویت ویژگی‌های بین‌المللی در اساتید داخلی	۴ کدباز	
		اساتید با توانمندی‌های بین‌المللی داشته باشیم		
		بالا بردن بینش تمامی اساتید دانشگاه در حوزه امور بین‌الملل		
		تأکید بر شایسته‌گزینی، شایسته‌پروری و شایسته‌سالاری در دانشگاه		

درآید، خصوصا اگر ظرفیت سازمانی برای اجرا وجود داشته باشد، حمایت سیاسی گسترده‌ای از تامین مالی آموزش عالی حاکم باشد، مردم و رسانه‌های گروهی ضرورت اجرای برنامه‌ها را درک کنند و پشتیبانی خود را از سیاست‌های اعلام شده، به عمل آورند، طرح‌های حمایت مالی می‌تواند اجرا شود. راهکارهای برای درآمدزایی دانشگاه می‌تواند مثل خصوصی-سازي، تجاری‌سازی، حرکت به سمت بین‌المللی شدن و.. باشد. بین‌المللی شدن می‌تواند برای دانشگاه و دولت درآمد زایی و به اصلاح ارزآوری زیادی داشته باشد. در این زمینه نظر یکی از اعضای مشارکت کننده ذکر شده است.

"دانشگاه‌ها باید بروند سراغ جذب منابع مالی خارجی از طریق توسعه همکاری‌های بین‌المللی. با جذب گرنت‌های بین‌المللی در دانشگاه‌ها و همچنین بستن قراردادهای با گردش مالی بالای دانشگاه در سطوح بین‌المللی درآمد زایی بالایی برای دانشگاه به ارمغان می‌آورد".

شکل ۳. مدل خروجی پیامدهای درون دانشگاهی بین‌المللی شدن دانشگاه‌های منتخب کشور

اصلی این پژوهش بین‌المللی شدن در دانشگاه‌های دولتی منتخب کشور است. اگر تمام این شرایط و لوازم به خوبی به کار گرفته شوند پیامدهای برون دانشگاهی توسعه بین‌المللی شدن در سطح کلان می‌تواند به مؤلفه‌های نظیر: حرکت در مسیر تحقق اهداف اسناد بالادستی نظیر چشم انداز ۱۴۰۴، حرکت در مسیر کمک به حل مشکلات جامعه و صنعت در کشور، نقش آفرینی فعال در تولید علم و فناوری در ایران و جهان ختم بشود. همانطور که قابل ملاحظه است مؤلفه‌های پیامدهای برون دانشگاهی در جدول ۵ ذکر شده است.

محیط باثبات و ساده طراحی می‌شود و چنین ساختاری پاسخ‌گوی محیط پیچیده نخواهد بود. ساختار اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی ایران همواره در حال تغییر و تحول بوده است. در شرایط فعلی که سرعت در نشان دادن واکنش به تغییرات محیطی و اخذ تصمیم در زمره عناصر مهم اداره سازمان‌ها به شمار می‌آید، ساختار آموزش عالی کشور به دلیل تمرکز آن، توانایی همگامی با شرایط و تغییرات موجود را ندارد. درآمد آموزش عالی سوال اساسی این است که چه کسی باید هزینه‌های آموزش عالی را تامین کند؟ آیا منابع مورد نیاز بخش آموزش عالی باید از کل جامعه مالیات‌دهنده گرفته شود یا از دانشجویان یا از کسانی که فارغ‌التحصیلان را استخدام می‌کنند؟ گرچه موسسات آموزش عالی ظرفیت بالقوه تامین بخشی از مخارج خود را از طریق فروش خدمات دارا هستند. اگر شرایط مناسب باشد،

با حمایت و سرمایه‌گذاری دولت و بخش خصوصی، دانشگاه‌ها می‌توانند به

(۲) پیامدهای برون دانشگاهی بین‌المللی شدن دانشگاه‌های دولتی منتخب کشور، کدام است؟ همانطور که در سوال قبل به خوبی اشاره شد برای پاسخگویی به این سؤال داده‌های کیفی جمع‌آوری شده از طریق مصاحبه بر اساس روند نظریه‌پردازی داده بنیاد تجزیه و تحلیل شدند. به منظور تحلیل داده‌ها، بر طبق طرح نظام‌دار نظریه زمینه‌ای، سه نوع کدگذاری شامل کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی انجام شد. همچنین پیامدها نتیجه کنش واکنش شرایطی است که در خصوص پدیده وجود دارد. پدیده

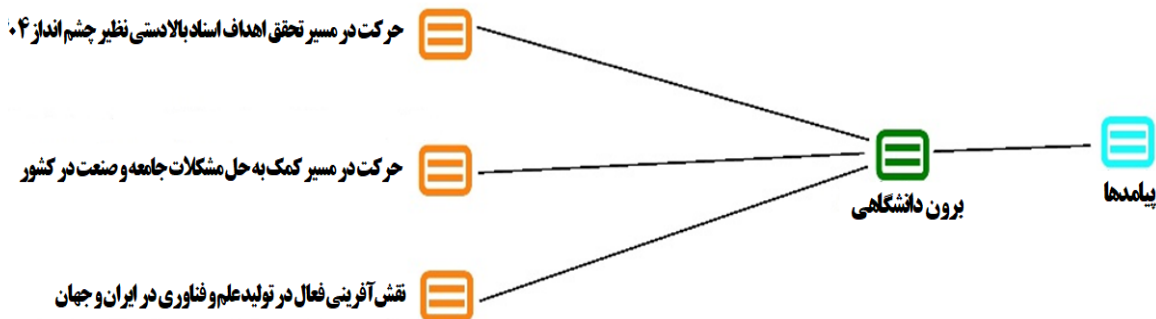
جدول ۵. کدهای باز و مقوله‌های مربوط به پیامدها (برون‌دانشگاهی)

متغیر	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	کدهای باز	فراوانی
۳کدباز	برون‌دانشگاهی	حرکت در مسیر تحقق اهداف اسناد بالادستی نظیر چشم‌انداز ۱۴۰۴	دانشگاه‌ها از این طریق، نقش خود را در تحقق اهداف و برنامه‌های بالادستی کشور ایفا کنند	۳کدباز
			نقش‌آفرینی دانشگاه‌ها در زمینه دستیابی به جایگاه نخست علم و فناوری منطقه مبتنی بر سند چشم‌انداز ۱۴۰۴	
			حرکت دانشگاه‌ها در جهت اهداف ملی کشور	
۲۷کدباز	برون‌دانشگاهی	حرکت در مسیر کمک به حل مشکلات جامعه و صنعت در کشور	ارتباط دانشگاه با جامعه	۲۷کدباز
			ارتباط با جامعه بیرونی و بین‌الملل	
			متناسب با نیاز جامعه بین‌الملل برنامه‌های دانشگاهی را تعریف کنند تا دانشگاه در بطن دنیا باشد	
			ارتباط با جامعه و حل مسائل اجتماعی	
			انجام پروژه‌های مشکل‌محور برای حل مسایل جامعه و صنعت	
			گرایش به پژوهش‌های مساله‌محور در کشور نه صرفاً کمی‌گرایی	
			انجام تحقیقات بر اساس آینده‌پژوهی و نیازسنجی	
			طرح‌های تحقیقاتی مساله‌محور برای حل مشکلات جامعه و صنعت در کشور	
			پژوهش‌ها برنامه‌محور باشند و مبتنی بر مسایل جامعه و صنعت	
			مساله‌محور شدن رساله‌ها (انطباق پژوهش با نیاز روز جامعه)	
			تحقیقات مسئله‌محور داشتن. اروپای‌ها ایرانی‌ها را برای حل مسایل خود می‌خواهند در حالی که بودجه باید به خود کشور برگردد	
			تحقیقات کاربردی مثل کمک به چرخه صنعت و بحران آب در سطح بین‌المللی انجام بشود	
			پرهیز از پژوهش‌های کمی نگر برای جلوگیری از هدر رفت منابع مالی کشور	
			انتقال دانش فنی به کشورهای حاشیه در امورات صنعت	
			تحقیقات کاربردی مثل کمک به چرخه صنعت و بحران آب در سطح بین‌المللی انجام بشود	
			همکاری بین‌المللی با صنعت کشورهای پیشرو	
			حرکت به سمت نوآوری باز	
			جایگزینی اقتصاد دانشی به جای اقتصاد نفتی	
			ارائه مشاوره‌های علمی به جامعه و صنعت در حوزه بین‌الملل	
			همراهی همه‌جانبه دانشگاه و دولت و مجلس	
			نسل جدید دانشگاه‌ها در کره: دانشگاه از ابتدا با صنعت باشد پروژه‌ها را بگیریم بعد تخصص‌های آنها پروژه‌ها را بسنجیم: نهایتاً به وسیله آن تخصص‌ها استاد و دانشجو جذب شود	
			باید این ارتباط نزدیکتر باشد استاد و دانشجو هم‌زمان کارمند سامسونگ هستند- در کره	
			ارتباط با صنعت در حوزه بین‌الملل و داخل	
			فرصت مطالعاتی اساتید در صنعت داخلی	
			معرفی توانمندی‌های اساتید به جامعه بین‌المللی در بخش صنعت	
			ایجاد مکانیزم‌های تشویقی برای صنعت برای اعتماد‌سازی و گسترش رابطه	
			قرادادهای مشترک صنعتی بین‌المللی	
۳کدباز	برون‌دانشگاهی	نقش‌آفرینی فعال در تولید علم و فناوری در ایران و جهان	ایفای نقش فعال تر در فرایند تولید علم و فناوری در سطوح بین‌المللی	۳کدباز
			حرکت دانشگاه‌ها در مسیر کمک به گسترش مرزهای دانش بشری	
			کمک به تولید علم و فناوری در کشور	

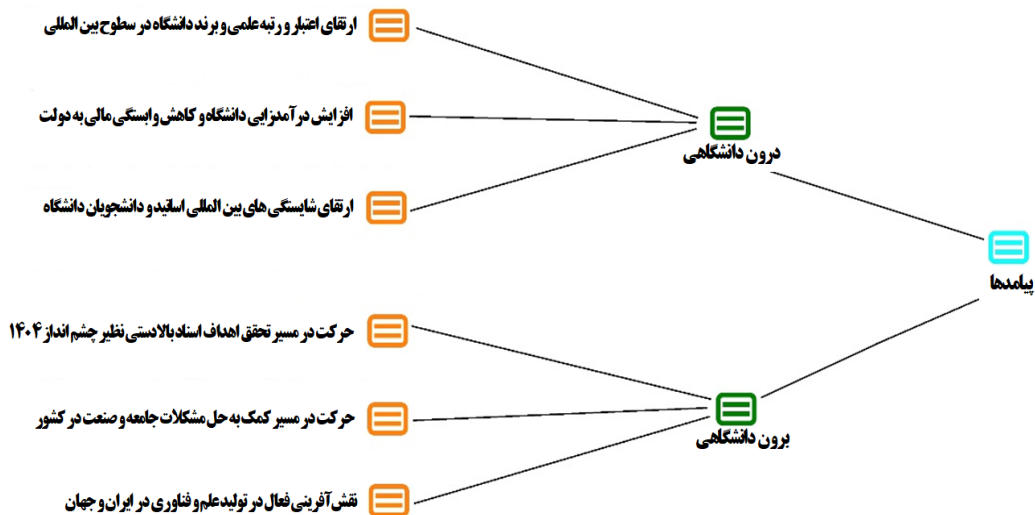
اولین مؤلفه از پیامدهای برون دانشگاهی، حرکت در مسیر تحقق اهداف اسناد بالادستی نظیر چشم انداز ۱۴۰۴ است. نتایج حاصل از بررسی مصاحبه‌ها، بررسی اسناد و مدارک و پیشینه و مبانی نظری حاکی از آن است که سند چشم‌انداز بیست ساله ایران، سندی جهت تبیین افقی برای توسعه ایران در زمینه‌های مختلف فرهنگی، علمی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی است که به پیشنهاد مقام معظم رهبری، توسط مجمع تشخیص مصلحت نظام تدوین شده‌است. اجرای این چشم‌انداز از سال ۱۳۸۴ و در قالب چهار برنامه توسعه ۵ ساله انجام می‌گیرد. سال ۱۴۰۴ خورشیدی (۲۰۲۵ میلادی) افق چشم‌انداز است. دومین مؤلفه از پیامدهای برون دانشگاهی؛ حرکت در مسیر کمک به حل مشکلات جامعه و صنعت در کشور است. این مؤلفه از مهم‌ترین پیامدهای بین‌المللی شدن دانشگاه‌های دولتی منتخب کشور با ۲۷ کد باز است و از بین همه پیامدها بیشترین فراوانی را دارد. نتایج حاصل از بررسی مصاحبه‌ها، بررسی اسناد و مدارک و پیشینه و مبانی نظری حاکی از آن است بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها می‌تواند پیامدهای چون ارتباط بهتر با صنعت بین‌الملل برای پاسخگویی بهتر به نیازهای جامعه و ارتباط بدان داشت. آنچه بدیهی است اشتراک و تسهیم دانش در عرضه بین‌الملل موجب همکاری بیشتر و بهتر بین دانشگاه و صنعت در حوزه بین‌الملل می‌شود. در ادوار مختلف جامعه، نقش دانشگاه‌ها پیوسته در حال تغییر بوده است. دانشگاه‌ها با قرار گرفتن در بطن جامعه می‌توانند به حل مشکلات جامعه دولت و صنعت بپردازند. دانشگاهیان با نگاه بین‌المللی می‌توانند در پی پاسخگویی به نیازها و مسائل موجود در جامعه و صنعت باشند. نهایتاً پیامد آخر بین‌المللی شدن دانشگاه‌های دولتی منتخب کشور نقش آفرینی فعال در تولید علم و فناوری در ایران و جهان است. نتایج حاصل از بررسی مصاحبه‌ها، بررسی اسناد و مدارک و پیشینه و مبانی نظری حاکی از آن است که

انتقال دانش شامل "فرآیند کسب، جمع‌آوری و به اشتراک- گذاری دانش صریح و ضمنی" است. توانایی دانشگاه‌های دولتی منتخب کشور برای فعالیت بیشتر در عرصه بین‌الملل و به عنوان نقش حیاتی که در رشد اقتصادی منطقه و هم چنین در عرصه بین‌الملل دارند، به طور قابل ملاحظه‌ای به نحوه ارتباط آنها با شرکت‌ها در راستای انتقال دانش بستگی دارد. جریان دانش بین مؤسسات دانشگاهی (ملی و بین‌المللی)، صنایع و شرکت‌ها وجود دارد که این امر انتقال تکنولوژی و تجاری‌سازی آن را تسهیل می‌کند. این جریان انتقال و تولید دانش باید بین‌المللی باشد. امروزه بسیاری از شرکت‌های فناورانه مراکز علمی و تحقیقاتی و پارک‌های علم و فناوری جزء رقبای استراتژیک دانشگاه‌ها در تولید علم و فناوری محسوب می‌شوند. لذا با توجه به اهمیت مؤلفه علم و فناوری و تولید آن توسط دانشگاهیان با دید بین‌المللی، می‌توان آن را جز یکی از مهم‌ترین پیامدهای بین‌المللی شدن دانست. در ادامه نقل قول مستقیم یکی از اعضای مشارکت کننده و مدل خروجی این بعد از پیامدها و تلفیق هر دو بعد ارائه شده است.

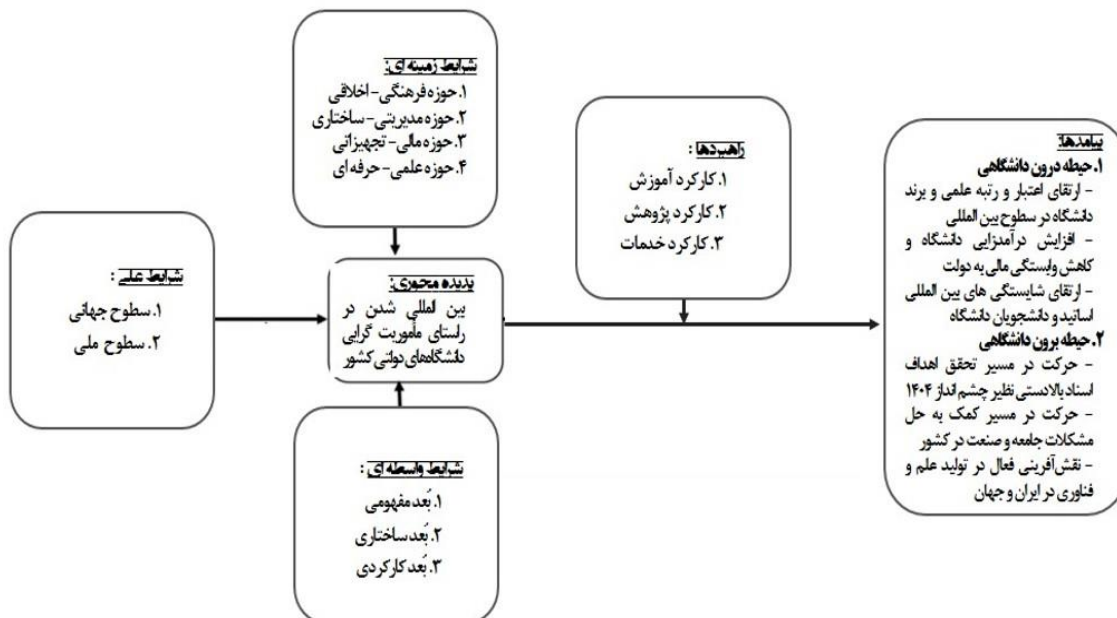
"در برنامه ششم توسعه اجتماعی اقتصادی ایران دانشگاه‌ها و مسائل مربوط بدان مثل بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها بسیار مورد توجه قرار گرفته است. در سند چشم انداز ۱۴۰۴ و سیاست‌های علمی کشور، نقشه جامع علمی کشور نیز این مسائل مورد تأکید قرار گرفته است. به عقیده ما اساتید با توجه به اهمیت دانشگاه‌ها در هر جامعه‌ای، دانشگاهیان باید نقش پررنگ‌تری در جامعه، حل مسائل آن، و همچنین در تولید علم و فناوری داشته باشند که باید توأم آزادی عمل و با تفویض استقلال نسبی باشد تا بتوانند در این حوزه فعال‌تر عمل کنند بخصوص در حوزه بین‌الملل"

شکل ۴. مدل خروجی پیامدهای برون دانشگاهی بین‌المللی شدن دانشگاه‌های منتخب کشور

شکل ۵. مدل خروجی کلی پیامدهای درون و برون دانشگاهی بین‌المللی شدن دانشگاه‌های منتخب کشور

شکل ۶. الگوی پارادایمی پیامدهای برون دانشگاهی بین‌المللی شدن دانشگاه‌های منتخب کشور

۶- بحث و نتیجه گیری

در پژوهش حاضر، بنا به شکل ۶ شرایط علی در دو سطح جهانی و ملی شناسایی شد، شرایط زمینه ای در سه حوزه فرهنگی- ساختاری، حوزه مدیریتی- ساختاری، حوزه مالی- تجهیزاتی، حوزه علمی- حرفه ای؛ شرایط واسطه ای در سه بعد مفهومی، بعد ساختاری و بعد کارکردی؛ راهبردهای در سه حوزه آموزش، پژوهش و خدمات و در نهایت پیامدها در دو بعد درون و برون دانشگاهی شناسایی شد. به دلیل گستردگی جامعه درون دانشگاه و بیرون از دانشگاه، شرایط متنوع مترتب بر آن پیامدهای بین المللی شدن در دانشگاه به دو دسته درون و برون دانشگاهی تقسیم شد که هر کدام از این پیامدها در قالب یک سؤال پژوهش مورد بررسی قرار گرفته شد. مطابق جدول ۴ و جدول ۵ مؤلفه‌ها و زیرمؤلفه‌های منتخب دولتی کشور از طریق مطالعه عمیق مبانی نظری، پیشینه پژوهش (ملی و بین المللی) و مستندات موجود در سطوح نهادی و ملی (سند چشم انداز ایران، ۱۴۰۴، قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه، نقشه جامع علمی کشور، شاخص‌های وزارت علوم برای بین المللی شدن) در این حوزه و هم چنین بررسی سایر الگوها و مدل‌های مطرح در حوزه بین المللی شدن دانشگاه‌های منتخب دولتی کشور، شناسایی اولیه شد. در این بخش گردآوری داده‌ها از طریق مطالعه کتابخانه‌ای، میدانی، مشاهده، یادداشت برداری و طبقه بندی داده‌ها صورت گرفت و سپس از طریق انجام مصاحبه‌های نیمه ساختمند از مشارکت‌کنندگان جامعه پژوهش شامل مدیران، خبرگان، صاحب‌نظران و اعضای هیأت علمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۸ دانشگاه منتخب دولتی کشور به تأیید مولفه‌های شناسایی شده فوق و داده‌های جدید به دست آمده از مصاحبه‌ها و همچنین تدوین، تبیین و اعتباریابی الگوی مستخرج از کار پرداخته شد. نوآوری این پژوهش را می‌توان در جامعیت و مانعیت آن نسبت به کارهای قبلی که با فرهنگ ما سازگارتر است، دانست. همچنین در این پژوهش مدل پارادایمی ارائه شده است که در کارهای قبلی به این روش کار صورت نگرفته است. یکی از وجوه تمایز این پژوهش با سایر پژوهش‌ها در این بود که در این مطالعه که مستخرج از بخشی از یافته‌های رساله دکتری بوده است، ۱۸ دانشگاه منتخب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای ارتقا به تراز بین المللی

بصورت عمیق مورد مصاحبه قرار گرفته است و اینکه در هیچ یک از پژوهش‌های داخلی همه ای این دانشگاه‌ها بصورت تجمیع مورد مطالعه قرار نگرفته بود. بنابه گسترگی کار پژوهشی رساله دکتری که به روش استراس و کوربن صورت گرفت، و بنا به شکل ۶ (الگوی پارادایمی) شرایط علی در دو سطح جهانی و ملی شناسایی شد، شرایط زمینه ای در سه حوزه فرهنگی- ساختاری، حوزه مدیریتی- ساختاری، حوزه مالی- تجهیزاتی، حوزه علمی- حرفه ای؛ شرایط واسطه ای در سه بعد مفهومی، بعد ساختاری و بعد کارکردی؛ راهبردهای در سه حوزه آموزش، پژوهش و خدمات و در نهایت پیامدها در دو بعد درون و برون دانشگاهی شناسایی شد. به دلیل گستردگی جامعه درون دانشگاه و بیرون از دانشگاه، شرایط متنوع مترتب بر آن پیامدهای بین المللی شدن در دانشگاه به دو دسته درون و برون دانشگاهی تقسیم شد که هر کدام از این پیامدها در قالب یک سؤال پژوهش مورد بررسی قرار گرفته شد بنابر گستردگی مطالب در ۵ بعد الگوی پارادایمی به دو بخش آن در این جستار اشاره شده است.

بنابر جدول ۴ مؤلفه‌های فرعی پیامدهای درون دانشگاهی بین‌المللی شدن در ۱۸ دانشگاه منتخب دولتی کشور که پس از بررسی پیشینه و مصاحبه با خبرگان و صاحب‌نظران کارآمد شناسایی شد عبارتند از: ۳ مؤلفه فرعی و ۱۸ کد باز که در جدول ۴ نشان داده شده است. این مؤلفه‌ها شامل: ارتقای اعتبار و رتبه علمی و برند دانشگاه در سطوح بین‌المللی مشتمل بر ۱۱ کد باز، افزایش درآمدزایی دانشگاه و کاهش وابستگی مالی به دولت مشتمل بر ۳ کد باز، ارتقای شایستگی‌های بین‌المللی اساتید و دانشجویان دانشگاه مشتمل بر ۴ کد باز است. مؤلفه ارتقای اعتبار و رتبه علمی و برند دانشگاه در سطوح بین‌المللی مشتمل بر ۱۱ کد باز پرتکرارترین مؤلفه پیامدهای درون دانشگاهی بود. مطابق مبانی نظری ارائه شده، دانشگاه‌هایی که در صدد هستند در تراز بین‌الملل حرکت کنند باید با تولیدات و انتشارات علمی و سایر ایونت‌ها و فعالیت‌های علمی بین‌المللی دانشگاهی خود در راستای ارتقای اعتبار و رتبه علمی و برند دانشگاه در سطوح بین‌المللی باشند. در این زمینه نظر مشارکت‌کنندگان بر این بود که اکثر دانشگاه‌های داخل بنا به شرایط تحریم حاکم نمی‌توانند آنطور که شایسته است در جوامع بین‌الملل

از بررسی پیشینه و مصاحبه با خبرگان و صاحب‌نظران کارآمد شناسایی شد عبارتند از: ۳ مؤلفه فرعی و ۳۳ کد باز. این مؤلفه‌ها شامل: حرکت در مسیر تحقق اهداف اسناد بالادستی نظیر چشم انداز ۱۴۰۴، حرکت در مسیر کمک به حل مشکلات جامعه و صنعت در کشور و نقش‌آفرینی فعال در تولید علم و فناوری در ایران و جهان بود. بنا بر مطالب مطروحه فوق، سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی سندی جهت تبیین افقی برای توسعه ایران در زمینه‌های مختلف فرهنگی، علمی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی است مطابق اسناد بالا دستی و از آنجایی که سیاست‌های کلی برنامه ۲۰ ساله آینده کشور تحت عنوان چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی از سوی رهبر انقلاب ابلاغ شد، اما تحقق اهداف و آرمان‌های این سند بالادستی، نیازمند الزاماتی است که توجه و به کارگیری آن‌ها می‌تواند نقش مهمی در تحقق آن ایفا نماید. از آنجایی که سند چشم‌انداز به آینده‌های آرمانی در دنیایی پرقاب و پیچیده کنونی در سطح منطقه آسیای جنوب غربی می‌پردازد، ضرورت سیاستگذاری‌های بلند مدت کشور را بیش از پیش نمایان می‌کند. نکته قابل تأمل این است که یکی از مهم‌ترین ابزارها و نهادهای تأثیرگذار در این سند و پیشبرد آن نهاد دانشگاه به عنوان نهاد تولید علم و فناوری و نوآوری است. این سند بندهای متعددی دارد، یکی از بندهای آن دست یافتن به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه‌ی آسیای جنوب غربی (شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه) با تأکید بر جنبش نرم‌افزاری و تولید علم، رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی، ارتقاء نسبی سطح درآمد سرانه و رسیدن به اشتغال کامل؛ است. دانشگاه‌های منتخب دولتی با پیروی از همین بند می‌توانند به بین‌المللی شدن خود رونق تازه‌ای بخشیده؛ پر واضح است که تأکید بر کشورهای همسایه در زمینه بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها بعنوان یک مؤلفه اصلی در شرایط مداخله گر و واسطه‌ای بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها است. با عنایت به این مسائل توجه به سند چشم انداز ۱۴۰۴ می‌تواند باعث توسعه چشمگیر بین‌المللی شدن در دانشگاه‌ها بشود. یکی از مشارکت‌کنندگان در این باره عنوان کردند که "مطابق با سند چشم انداز ۱۴۰۴ حرکت دانشگاه‌ها باید در جهت اهداف ملی کشور باشد. دانشگاه‌ها از طریق ارتقای سطح

حاضر بشوند و توانمندی‌های علمی خود را پرزنت کنند که این خلا و مسئله بزرگ نیاز به حمایت‌ها و قوانین تسهیل‌کننده وزارت علوم دارد. همچنین با انجام پژوهش‌های خاص و برجسته در سطح دنیا در دانشگاه‌های داخل می‌توان به قطب کردن رشته‌های خاص علمی و برندینگ کردن رشته‌های خاص در دانشگاه‌های داخل کمک شایانی کرد. با حمایت‌های وزارت علوم و قوانین تسهیل‌کننده‌ی آن می‌توان با دعوت از اساتید به نام و معتبر دنیا برای ورکشاپ‌ها کوتاه مدت در دانشگاه به برندینگ دانشگاه‌های داخل کمک کرد. توصیه می‌شود وزارت علوم برای افزایش درآمدزایی دانشگاه به دنبال جذب منابع مالی خارجی از طریق توسعه همکاری‌های بین‌المللی در دانشگاه‌ها باشند.

ارتقای شایستگی‌های بین‌المللی اساتید و دانشجویان دانشگاه نیز پیامد درون دانشگاهی دیگری بود که باید با تقویت توانمندی اساتید و دانشجویان بخصوص در سطح بین‌الملل از جمله ویژگی‌های مثل تسلط بر زبان‌های خارجه با برگزاری کلاس‌ها و دوره‌های آموزشی فشرده برای اساتید و دانشجویان و یا آموزش سبک نگارش مقالات بین‌المللی و.. می‌شود برای آینده دانشگاه متصور شد. در نهایت به زعم یکی از مشارکت‌کنندگان برای ارتقای شایستگی‌های بین‌المللی اساتید و دانشجویان دانشگاه باید به دنبال بالا بردن بینش تمامی اساتید و دانشجویان دانشگاه در حوزه امور بین‌الملل بود. این مؤلفه می‌تواند یکی از پیامدهای منتج از بین‌المللی شدن در دانشگاه باشد که خود باعث افزایش تراز علمی اساتید و دانشجویان خواهد شد. البته قابل ذکر است این ارتقای شایستگی و توانمندی که یکی از پیامدهای بین‌المللی شدن دانشگاه‌هاست مترتب بر عواملی قبل از شروع به بین‌المللی شدن است. به عنوان نمونه می‌توان به جذب به جا افراد فرهیخته و توانمند بعنوان اعضای هیأت علمی و یا استخدام افراد متخصص در حوزه بین‌الملل در دفاتر روابط بین‌الملل دانشگاهی. نهایتاً باید برای رسیدن به بین‌المللی شدن در دانشگاه تأکید بر شایسته‌گزینی برای افراد جامعه دانشگاهی، شایسته‌پرووری برای اساتید و دانشجویان و شایسته‌سالاری در کل دانشگاه باید سرلوحه قرار بگیرد. بنابر جدول ۵ مؤلفه‌های فرعی پیامدهای برون دانشگاهی بین‌المللی شدن در ۱۸ دانشگاه منتخب دولتی کشور که پس

با پژوهشی که به وسیله هانتین وو (۲۰۲۰) مطالعه تحت عنوان سه بعد از بین المللی آموزش عالی "برون گرا" را انجام داده است. این مقاله رویکرد فعلی چین در استفاده از آموزش عالی بین المللی از ابعاد بیرونی جهت ارتقاء وضعیت فعلی و تصویر و چالش های موجود در پاسخ به این رویکرد را بررسی می کند. این سه بعد اصلی رویکرد کنونی چین از جمله دیپلماسی فرهنگی این کشور بر اساس همکاری آموزش عالی چین و خارج (یعنی برنامه مؤسسه کنفوسیوس)، کمک های بین المللی در توسعه آموزش عالی و استخدام دانشجویان بین المللی در سطح آموزش عالی بررسی می شود. چارچوب نظری براساس تئوری های نومارکسیستی مدل پیرامونی مرکز و سیستم جهانی توسعه یافته است. از مفاهیم "قدرت نرم" و دیپلماسی عمومی، استدلال نایت "دیپلماسی دانش" و استدلال های هو در مورد گفتگوی تمدنی مبتنی بر HE استفاده شده است. رودینوف و رودسکایا (۲۰۱۴) انجام شد همسو می باشد. در این پژوهش دریافتند برای ارتقاء دانشگاه ها در سطح بین المللی و ایجاد رقابت در دانشگاه های روسیه می - بایست دستاوردهای علمی، نوآوری ها و فعالیت های بین المللی دانشگاه تقویت شود. در ادامه سایر یافته های بخش اول پژوهش مطابق جدول ۴؛ خورسندی طاسکوه (۱۳۹۴) در مقاله ای خود به باز مفهوم سازی انتقادی پدیده بین المللی سازی و رابطه آن را با پدیده جهانی شدن پرداختند که در نتایج خود با روش انتقادی - اسنادی به مفاهیمی نظیر برندسازی و درآمدزایی در پی بین المللی شدن دانشگاه رسید. نتایج این پژوهش با یافته های زیرمؤلفه های اول و دوم پیامدهای درون دانشگاهی همسو بود. همچنین اسماعیل نیا و آراسته (۱۳۹۵) در پژوهش خود به نتایج کاهش وابستگی مالی دانشگاه و افزایش شهرت دانشگاه رسیدن که با مؤلفه های برندسازی و کاهش وابستگی مالی دانشگاه از پیامدهای درون دانشگاهی همسو بود.

پیرو مطالب مطروحه فوق، مسیر کلی حرکت کشور بر اساس اسناد و برنامه های بالادستی نظام، در یک افق بیست ساله - که نیمی از آن سپری گشته است - مشتمل بر دستیابی به اقتصاد و توسعه دانش بنیان با تأکید بر توسعه نوآوری و کارآفرینی در کشور و رتبه نخست در منطقه و در سطح بین الملل است. به عبارت دیگر، مهمترین نهاد تولید دانش و

بین المللی شدن، نقش خود را در تحقق اهداف و برنامه های بالادستی کشور ایفا کنند. اولویت دانشگاه ها باید نقش آفرینی های در زمینه دستیابی به جایگاه نخست علم و فناوری منطقه مبتنی بر سند چشم انداز ۱۴۰۴ باشد. " مطابق جدول ۵ مؤلفه دیگر پیامدهای برون دانشگاهی بین المللی شدن دانشگاه های منتخب دولتی کشور، حرکت دانشگاه در مسیر کمک به حل مشکلات جامعه و صنعت در کشور است. در جامعه دانشی کنونی، دانشگاه ها به طور فزاینده ای برای تبدیل شدن به سازمان های اجتماعی و اقتصادی مرتبط با چالش روبرو بوده اند. دانشگاه ها در مسیر تحولات دانشگاهی خود، برای حفظ و انتقال دانش ایجاد شده، مشارکت در توسعه اجتماعی - اقتصادی نیازمند تعامل نزدیک با صنعت، دولت و جامعه هستند. آنچه یک دانشگاه دولتی را از حاشیه به بطن جامعه می کشاند؛ مردمی بودن و دغدغه مند بودن آن است (پژوهش در خلاء و بدور از مسائل و مشکلات جامعه در دنیای قرن ۲۱ کمک چندانی نخواهد کرد) بدین معنی که با نگاه بین المللی به گره گشایی از مسائل جامعه و صنعت داخلی برآید (چه مشکلات کشور چه جهان). چرا که الان نگرش دهکده جهانی حاکم است و کوچکترین اتفاقات در سراسر دنیا به هم مرتبط خواهد بود. از سوی دیگر با توجه به تأکیدات مقام معظم رهبری مبنی بر حمایت از کالا و تولیدات ایرانی؛ و نامگذاری سالیان متوالی بر این اساس توسط معظم له؛ دانشگاهیان می توانند از دانش و تخصص بین المللی خود در بطن جامعه داخلی استفاده کنند و چرخ تولیدات را به حرکت در بیاورند و اجازه ندهند که صنعت داخلی مسکوت و ایستا باشد. بلکه با حمایت دانشگاهیان و استفاده از فرایند تجاری سازی و زنجیره ایده تا ثروت می توان از صنعت رونق یافته داخلی بعنوان پله ای برای ارتباطات گسترده ای علمی بین المللی نیز بهره جست.

در ارتباط با مؤلفه اول پیامدهای درون دانشگاهی و ارتقای رتبه دانشگاه، احمدی و همکارانش (۱۳۹۶) در پژوهشش اقدام به جمع آوری اطلاعاتی در خصوص رتبه بندی دانشگاه ها در سطح جهان و معیارها و شاخص های مد نظر در این رتبه بندی ها و ارتباط آن ها با بین المللی سازی کردند. این پژوهش با یافته های مؤلفه ای اول پیامدها یعنی ارتقای اعتبار و رتبه علمی دانشگاه همسو است. همچنین در همین مؤلفه ای اول

کمک کنند چرا که دانشگاه را نمی‌توان دور از بستر جامعه متصور شد. دانشگاه و دانشگاهیان با توسعه نگاه علم و فناوری به جامعه و صنعت می‌توانند با بهره‌گیری از دانش بین‌المللی هم به ارتقای رتبه بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها کمک کنند و هم به حل مشکلات صنعت و جامعه و هم تحقق هدف‌های سند چشم‌انداز ۱۴۰۴. در حقیقت در بین این ۱۸ دانشگاه مورد مطالعه دانشگاه‌ها صنعتی و تخصصی بودند که تمایلات زیادی برای همراهی با صنعت در ایران و در دنیا داشتند که امید است با بهبود و اصلاح قوانین و آیین‌نامه‌های مربوطه و همچنین تدوین قوانین تسهیل‌کننده از سوی وزرات علوم این امر تسهیل بشود.

مطالعه و تحلیل حیطه‌های مختلف فرایند بین‌المللی شدن آموزش عالی، در قالب پیامدهای الگو پارادایمی پژوهش فوق و مشتمل بر حیطه‌های درون‌دانشگاهی و برون‌دانشگاهی، یکی از ویژگی‌های منحصر بفرد پژوهش حاضر بود. بدون شک، پدیده بین‌المللی شدن آموزش عالی، دارای پیامدهایی است که در دو حیطه داخلی و خارج دانشگاه، قابل مطالعه و بررسی است. نقش‌آفرینان اصلی در زمینه تحقق فرایند بین‌المللی شدن در درون دانشگاه شامل اعضای هیأت علمی و دانشجویان و همچنین کارکنان بخش ستادی نظیر مدیران و کارشناسان دانشگاه هستند که این افراد بایستی ویژگی‌های فعالیت منطبق با استانداردهای بین‌المللی را در خود ایجاد و توسعه دهند.

علاوه بر حیطه درون دانشگاه، فرایند بین‌المللی شدن، حیطه-های خارج از دانشگاه را نیز متاثر نموده و پیامدهایی ناشی از آن، به خارج دانشگاه نیز باز خواهد گشت. به طور طبیعی، هیچ خرده سیستمی نمی‌تواند مجزا از سیستم کلان‌تری که او را در برگرفته عمل نماید و در این صورت، توسط آن سیستم کلان، پس زده می‌شود. بنابراین زمانی دانشگاه قادر خواهد بود در مسیر بین‌المللی شدن گام بردارد و در این زمینه به موفقیت دست یابد که کشور نیز در حرکت در این مسیر، دارای عزم و اراده جدی و سیاست و برنامه مشخص باشد. بر این اساس، پدیده بین‌المللی شدن کشور و دانشگاه نیز بر هم تاثیر و تاثرات متقابل داشته و پیامدهایی این پدیده به هر دو سطح باز خواهد گشت.

فناوری و حرکت در مسیر ارتقای تراز علمی بین‌المللی در منطقه و در کل دنیا در راستای تحقق اقتصاد و توسعه دانشی و گسترش شرکت‌های دانش‌بنیان بین‌المللی در کشور، نهاد دانشگاه خواهد بود در دانشگاه‌ها بنا به گستردگی دامنه عملکردشان، کارکردهای آنان از دو دید مورد بررسی قرار می‌گیرد و به تعبیری دقیق‌تر در این پژوهش سعی شده است با نگاهی جامع به بررسی پیامدهای منتج از بین‌المللی شدن در دانشگاه‌ها بر اساس یافته‌های حاصل پرداخته بشود. در حقیقت پیامدهای بین‌المللی شدن منتج از راهبردهایی هستند که دانشگاه‌ها برای ایجاد و توسعه بین‌المللی شدن به کار گرفته می‌شود. پس با توسعه راهبردها در سه بخش اصلی آموزش پژوهش و خدمات می‌توان در دانشگاه‌های منتخب کشور به پیامدهای حاصل رسید. یکی از این پیامدها ارتقای رتبه بندی دانشگاه است. در حقیقت پیامدهای اعم از ارتقای رتبه بندی در دانشگاه در سطح بین‌المللی می‌تواند باعث ارتقای رنکینگ بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها بشود که در بخش یافته‌ها به تفصیل در مورد مزایای آن بحث شد. این پیامد برای دانشگاه باعث افزایش درآمد زایی آنها در بخش خصوصی می‌شود. از سوی نظام آموزشی عالی با حرکت به سمت خصوصی‌سازی می‌تواند از استقلال مالی و بالتبع آن از استقلال دانشگاهی و آزادی علمی نیز بهره‌مند شود. از دیگر پیامدهای بین‌المللی شدن در بعد برون‌دانشگاهی می‌توان به حرکت در مسیر چشم‌انداز ۱۴۰۴ اشاره کرد که این امر خطیر هم خود باعث ارتقای جایگاه دانشگاه در مسیر تحقق فرامین مقام معظم رهبری در این سند و برنامه‌های سند الگوی پایه پیشرفت، گام دوم انقلاب و.. هم افزایش اعتبار دانشگاه‌های منتخب در سطح منطقه بشود. از دیگر پیامدهای مهم بین‌المللی شدن حرکت در مسیر حل مشکلات جامعه و صنعت بود، که خود این پیامد بین هر ۶ مؤلفه یافت شده مهم‌ترین و پرتکرارترین مؤلفه از دید مشارکت‌کنندگان با ۲۷ کد باز بوده است. این مؤلفه این نکته را یادآور کرد که دانشگاه جدایی از جامعه نمی‌تواند پیشرفت کند و دانشگاه باید به فکر حل مشکلات جامعه و در پی آن صنعت در آن باشد تا بتواند چرخ تولید را بچرخاند. دانشگاه مرکز تولید ایده و صنعت مرکز به کارگیری آن است. دانشگاه باید با به کارگیری ایده‌های بین‌المللی در کل دنیا به رونق صنعت و حل مشکلات جامعه

منابع

۱. احمدی، سید احمد؛ تقوی نیا، منصوره؛ سلطانی عربشاهی، سید کامران؛ قاسمی، محمد صادق (۱۳۹۶). نقش متقابل رتبه بندی دانشگاه ها و بین المللی سازی آموزش. گام های توسعه در آموزش پزشکی؛ مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دوره چهاردهم، شماره دوم، ص-۸۴-۹۳، سال ۱۳۹۶
۲. آراسته، حمیدرضا (۱۳۸۷). جهانی شدن و آموزش عالی در دنیای در حال تغییر، رهیافت، ۴۲، ۳۹-۴۵.
۳. آراسته، حمیدرضا؛ سبحانی نژاد، مهدی و همایی، رضا (۱۳۸۷). وضعیت دانشگاه های شهر تهران در عصر جهانی شدن از دیدگاه دانشجویان، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، ۵۰، ۴۷-۶۶.
۴. اسماعیل نیا، ندا؛ نادری، ابوالقاسم و آراسته، حمید رضا (۱۳۹۵). بررسی وضعیت موجود و مطلوب بین المللی شدن دانشگاه ها از دیدگاه صاحب نظران (مورد دانشگاه تهران). اندیشه های نوین تربیتی، ۱۲(۴)، ۱۵۰-۱۱۵.
۵. اشتراوس، آنسلم، کوربین، جولیت (۱۳۸۵). اصول روش تحقیق کیفی: نظریه مبنایی، رویه ها و شیوه ها. ترجمه بیوک محمدی. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. (تاریخ انتشار اثر به زبان اصلی، ۱۹۹۰).
۶. بازرگان، عباس (۱۳۸۶). بررسی آموزش فراملی در ایران و پیشنهاد ساختار مناسب برای تضمین کیفیت آن: تهران، مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی.
۷. بازی دم طسوج، حجت الله (۱۳۹۵). بررسی چالش ها و چشم اندازهای بین المللی شدن برنامه های درسی از دیدگاه دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز. پایان نامه کارشناسی ارشد، شیراز، دانشگاه شیراز.
۸. فتحی واجارگاه، کورش؛ عارفی، محبوبه؛ زمانی منش، حامد (۱۳۹۱). بررسی موانع پذیرش دانشجویان بین المللی دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی. شماره ۶۲۵.
۹. فشانج، لیلیا؛ بازرگان، عباس (۱۳۹۲). چگونگی بین المللی شدن یک دانشگاه در کارکردهای آموزش، پژوهش و خدمات تخصصی: موردی از یک دانشگاه بین المللی،
- فصلنامه مدیریت و برنامه ریزی در نظام های آموزشی، پاییز و زمستان ۱۳۹۳ - شماره ۱۳ صفحه - از ۹ تا ۲۷
۱۰. قاسم پور دهقانی، علی؛ لیاقت دار، محمد جواد و جعفری، سید ابراهیم (۱۳۹۰). تحلیلی بر بومی سازی و بین المللی شدن برنامه درسی دانشگاه ها در عصر جهانی شدن. فصلنامه تحقیقات فرهنگی، دوره چهارم، شماره ۴، زمستان ۱ ص ۱-۲۴
۱۱. نعمتی، محمد علی و موسوی امیری، سیده طیبه (۱۳۹۸). تدوین الگوی مؤلفه های مؤثر بر تحقق دانشگاه پژوهی در دانشگاه اسلامی، مدیریت در دانشگاه اسلامی، سال هشتم، ۱۷ شماره ۱، بهار و تابستان ۱۳۹۸.
۱۲. نعمتی، محمد علی و موسوی امیری، طیبه (۱۳۹۴). تبیین مدل علی چالش های تحقق دانشگاه پژوهی در دانشگاه های تخصصی کشور (مورد کاوی: دانشگاه علامه طباطبایی). فصلنامه نوآوری و ارزش آفرینی، سال سوم، شماره های ۷، بهار و تابستان ۱۳۹۴.
۱۳. نکوزاد، نیلوفر؛ قورچانی، نادر قلی (۱۳۹۴). روند بین المللی شدن آموزش عالی در اتحادیه اروپا نشریه مطالعات آموزشی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ارتش. مقاله مروری - سال چهارم، شماره دوم، ص ۳۰-۴۲
۱۴. موسوی امیری، طیبه؛ نوه ابراهیم، عبدالرحیم؛ آراسته، حمیدرضا و عبدالهی، بیژن (۱۳۹۹). الگوی راهبردهای سه-گانه بین المللی شدن دانشگاه های منتخب دولتی ایران. فصلنامه پژوهش در نظام های آموزشی، دوره ۱۴، شماره ۵۰. پائیز ۹۹.
۱۵. موسوی امیری، طیبه؛ نوه ابراهیم، عبدالرحیم؛ آراسته، حمیدرضا و عبدالهی، بیژن (۱۳۹۸). طراحی الگوی بین المللی شدن دانشگاه های دولتی منتخب کشور. رساله دکتری دانشگاه خوارزمی. بهمن ۱۳۹۸.
16. Altbach, P. (2004). Globalisation and the university: Myths and realities in an unequal world. *Tertiary Education and Management* 10: 3-25.
17. Altbach, P. G. (2018). India higher education internationalization: problems and

24. Le, F.(2016). The Internationalization Of Higher Education In China: The Role Of Government, *Journal of International Education Research*,12(1), 47-52.
25. Rodinov, D.G, Rudskaia, I.A. & Kushneva,O.A. (2014). The importance of the university world rankings in the context of globalization, *Life science journal*, 11(10),422 -446 .
26. Wen, Z. H. U., & Hu, Z. H. A. N. G. (2017). The review of internationalization policy in China' s higher education. *Journal of Higher Education Management*, 2, 018.
27. Wu, H. (2020). Three dimensions of China's "outward-oriented" higher education internationalization. *Higher Education*, 77(1), 81-96
28. Wilkins, S., & Huisman, J. (2011). International Student Destination Choice: The Influence of Home Campus Experience on the Decision to Consider Branch Campuses, *Journal of Marketing for Higher Education*, 21 (1), 61-83
29. Yu. Z.(2010), *Impact of International Foundations on the Internationalization of Chinese Research Universities: A Case Study of Peking University and the Nippon Foundation Group*, Columbia University.
- possibilities. *CURRENT SCIENCE*, 114(3), 425
18. Byram, M. (2018). Internationalisation in higher education—an internationalist perspective. *On the Horizon*, 26(2), 148-156
19. De Wit, H. (2011). Globalisation and internationalisation of higher education. *Internationalisation of universities in the network society*, 8(2). Retrieved from <http://rusc.uoc.edu/ojs/index.php/rusc/article/view/v8n2-dewit-eng>.
20. Egron-Polak, E. (2011). Monitoring internationalization of higher education. *International Higher Education*, Spring(63), 2-3.
21. .Khorsandi Taskoh, A. (2014). *A critical policy analysis of internationalization in postsecondary: An Ontario case study*. PhD Thesis. The University of Western Ontario. Retrieved from <http://ir.lib.uwo.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=3340&context=etd>
22. Knight, J. (2003). Updated internationalization definition. *International Higher Education*, 33, 2-3.
23. Knight, J. (2004). Internationalization remodeled: Definitions, approaches and rationales. *Journal of Studies in International Education*, 8, 5-31.

